

Verstandelijke beperking

zet druk op gehechtheidsrelatie

Kinderen met een verstandelijke beperking hebben een verhoogd risico op het ontwikkelen van onveilige gehechtheidsrelaties en ontwikkelingsproblemen zoals verminderd basisvertrouwen, moeilijk gedrag, angst en problemen op het gebied van de regulatie. De Basic Trustmethode, hoewel niet specifiek voor deze doelgroep ontwikkeld, blijkt dan in veel gevallen aan te slaan. De kortdurende interventie richt zich vooral op het versterken van de gehechtheidsrelatie.

Anouk Spruit en Lotte Adriaans

Bij ouders van kinderen met een verstandelijke beperking (VB) is de opvoedingsstress doorgaans hoog. Hier zijn meerdere verklaringen voor. Allereerst is de VB-diagnose voor veel ouders een stressvolle verlieservaring. Ook gaat deze diagnose vaak gepaard met zorgen over de toekomst en het regelen van zorg. De opvoedingsstress kan het moeilijker maken om behoeften van het kind op te merken en afgestemd te reageren. Daarbij laten kinderen met een VB minder en moeilijker te interpreteren gehechtheidssignalen zien, bijvoorbeeld wanneer de taal- of motorische ontwikkeling verstoord is. Voor opvoeders is het dan lastiger om te 'lezen' wat het kind nodig heeft. Het herkennen van emotionele behoeften gaat gemakkelijker mis, waardoor negatieve interactiepatronen tussen kind en opvoeder ingesleten kunnen raken of minder bevredigend plaatsvinden. Dit kan invloed hebben op de relatie.

Daar komt bij dat de verminderde cognitieve vaardigheden het ontwikkelen van een veilige gehechtheidsrelatie bemoeilijkt.

Doordat gebeurtenissen voor het kind lastiger te begrijpen zijn, kunnen deze ook eerder als bedreigend worden ervaren. Een korte separatie van de opvoeders kan dan bijvoorbeeld al zeer stressvol zijn. Een VB-kind kan dus extra vaak en voor een langere periode de opvoeder nodig hebben als bron van zorg en regulering. Tegelijkertijd kan het moeilijker zijn om het kind te kalmeren en te reguleren, bijvoorbeeld doordat het kind een verbale uitleg niet begrijpt. Het ontwikkelen van een veilige gehechtheidsrelatie vraagt dus om specifieke kennis en vaardigheden van opvoeders, terwijl deze relatie juist door de opvoedingsstress en verlieservaring onder druk kan staan.

Tot slot blijkt uit onderzoek dat kinderen met een VB gemiddeld genomen vaker ingrijpende jeugdervaringen meemaken dan kinderen zonder VB, zoals het gescheiden worden van geboorteparenten, een medische behandeling of kindermishandeling, waaronder seksueel misbruik. Deze ervaringen kunnen het vertrouwen van het kind in de (emotionele) beschikbaarheid en bescherming door hun opvoeders onder druk zetten.

De Basic Trustmethode

De Basic Trustmethode, een door het Nederlands Jeugdinstituut erkende interventie, biedt aangrijpingspunten om de gehechtheidsrelatie te verbeteren. Bij Basic Trust wordt gebruik gemaakt van videofeedback. De opvoeders leren via een aantal stappen afgestemd te reageren op het emotionele ontwikkelingsniveau van

het kind. Daarbij wordt extra stil gestaan bij de factoren die positieve gehechtheidservaringen onder druk kunnen zetten, zoals opvoedingsstress, het verwerken van verlieservaringen en de invloed van ingrijpende jeugdervaringen. Belangrijke elementen binnen de behandeling zijn naast empowerment en het versterken van de sensitiviteit en de mentaliserende vermogens van de opvoeder, het veilig begrenzen en corrigeren van verwarring scheppend opvoedgedrag. De methode bestaat uit een aantal elementen. Tijdens de uitgebreide intake wordt psycho-educatie over gehechtheid en basisvertrouwen gekoppeld aan de zorgen en vragen van opvoeders. Hierdoor wordt het makkelijker voor de opvoeder om gehechtheidssignalen bij het kind te herkennen. Daarna volgen specifieke instructies aan de opvoeders, die als doel hebben om het kind zich gehoord en gezien te laten voelen. Hierdoor kan het basisvertrouwen groeien. Daarbij is er aandacht voor factoren bij de opvoeders die het sensitief reageren op het kind in de weg staan, zoals bijvoorbeeld eigen onveilige gehechtheidservaringen of verlieservaringen.

Foto: Tatiana Syrikova

Casus

Jasper is 4 jaar oud als zijn ouders hem voor behandeling aanmelden vanwege slaapproblemen en explosieve buien. Jasper heeft een zeldzame genetische afwijking met een lichte verstandelijke beperking. Ouders weten dit sinds zijn derde. Zij hebben dan al de nodige ziekenhuisbezoeken achter de rug. Bij het horen van de diagnose 'een zeldzame genetische afwijking' werd verteld, dat hun kind voor altijd afhankelijk zou zijn van extra zorg en ondersteuning. Zij zitten nog in een rouwproces. Dit alles maakt dat zij niet altijd goed zicht hebben op de emotionele behoeften van Jasper.

Bij de intake vertellen ze dat ze 'op' zijn en zich machteloos voelen, waardoor ze soms boos reageren en naar hem schreeuwen. Na afname van een aantal screeningslijsten, waarbij uitgebreid is stil gestaan bij de eerste jaren van Jasper, volgt een filmopname ten behoeve van een videofeedbacktraject. Geconcludeerd wordt dat er bij Jasper sprake is van verminderd basisvertrouwen, voortkomend uit gehechtheidsproblematiek.

Jaspers ouders hebben hem al veel geleerd. Zo kan Jasper zich toch al aardig verstaanbaar uitdrukken, hij kan zichzelf aankleden en zelfstandig eten. Dit zegt iets over wat Jasper allemaal kan. Als we uitgebreid naar de videobeelden gaan kijken, wordt zichtbaar dat Jasper in zijn emotionele ontwikkeling een stuk jonger is. Jasper heeft nog zuigreflexen die niet zijn uitgerijpt en is in zijn spel voornamelijk gericht op het voelen en lijfelijk ervaren van materialen. Zijn emotionele ontwikkeling lijkt te liggen op het niveau van een baby/dreumes. Dit zegt iets over wat Jasper aankan. Het verschil in wat hij kan en aankan maakt dat het voor ouders extra lastig is om zijn behoeften te herkennen en daarop af te stemmen.

Basic Trust

Meer weten over Basic Trust? Kijk op www.basictrust.com voor opleidingsmogelijkheden voor professionals over gehechtheid, trauma en basisvertrouwen of voor een Basic Trust-behandelaar bij u in de buurt.

We staan vanuit de Basic Trust-methode stil bij wat verminderd basisvertrouwen inhoudt en wat dat betekent voor Jaspers emotionele behoeften. We laten zien dat ouders al veel hebben opgebouwd in het contact met hem. Dit sterkt hen in hun gevoel belangrijk te zijn voor Jasper en invloed te hebben op zijn gedrag. We moedigen hen aan om achterover te leunen, Jasper te volgen in zijn initiatieven en die te gaan benoemen. Ouders leren om hun tempo aan te passen, flink te vertragen en ze krijgen handvatten voor spel dat past bij zijn ontwikkelingsleeftijd. Gaandeweg het traject lukt het ze om hun verwachtingen bij te stellen. Jasper kan zich steeds meer overgeven aan het spel, zoekt ouders fysiek op en zoekt bij stress troost bij hen. Hierdoor nemen de boze buien sterk af en kan de behandeling worden afgesloten. ●

Bij dit artikel horen twee referenties; deze zijn op te vragen via vroeg@dgcommunicatie.nl.

auteursinformatie

Anouk Spruit is verbonden aan Basic Trust Haarlem en Lotte Adriaans aan Basic Trust Liempde